
“Olen tehnyt parhaani”.
Tutkimus naisista valtion ja
kuntien johtajina ja vaativissa
asiantuntijatehtävissä

Karento Helena

Acta Universitatis Tamperensis 718.

Vammala, Tampereen yliopisto 1999.

Kirja on sähköisessä muodossa

osoitteessa <http://granum.fi>

Tutkimuksen tarkoituksena on luoda kuva valti-
onsa kuntien sukupuolipolitiikasta johtavassa ja
erityisasiantuntijoina toimivien naisten näkökulmas-
ta. Tutkimuksessa tarkastellaan 1) miten naiset tu-
levat julkisen hallinnon ylimpiin virkoihin eli johta-
jiksi, ja erityisasiantuntijoiksi valtiolla ja kunnissa,
2) miten he ottavat asemansa ja tilansa niissä ja 3)
millaista on toimia naisena näissä tehtävissä ja
asemissa. Nämä kolme pääteemaa on jaettu kah-
deksaan alakysymykseen.

Tekijä perustelee aiheensa valintaa sillä, ettei

naisten ääni ole kuulunut hallinnon tutkimukseen. Ottaen huomioon hallinnon tutkimuksen valtavirrat väite on oikeutettu sekä kansallisesti että kansainvälisesti. Aiheeltaan ja myös lähestymistavaltaan kyseessä on maassamme jopa pioneeri, sillä se on ensimmäinen suomalainen hallinnon naistutkimuksen väitöskirja mikä sinänsä on ihmetystä herättävä seikka. Väitöskirja korjaa siten laiminlyöntejä ja paikkaa aukkoja hallinnon tutkimuksen mieskeskeisessä (andro-sentrisessä) perinteessä. Tämä on myös arvioitavan työn yksi oleellinen tieteellinen ja käytännöllinen anti sekä merkitys hallinnon tutkimukselle.

Laajat teoreettiset lähtökohdat on johdettu ensisijaisesti naistutkimuksesta. Esityksessä painottuu naistutkimus, hallinnon tutkimuksen teoreettisia lähtökohdia on tarkasteltu melko niukasti. Valinta on perusteltu ottaen huomioon hallinnon tutkimuksen valtavirrat. Väittelijän erinomainen katsaus aikaisempiin suomalaisiin tutkimuksiin osoittaa harvinaisiksi tutkimukset, joissa sukupuoli on ollut edes jollain tavalla mukana. Tällaisia suomalaisia tutkimuksia tekijä löysi vain kahdeksan. Vastaavanlainen systemaattinen katsaus aihepiiriin kansainvälisiin systemaattisiin tutkimuksiin puuttuu. Sen sisällyttäminen tutkimukseen olisi vaatinut kohtuuttomasti työtä, eikä ole kokonaisuuden kannalta välttämätön.

Teoreettiset lähtökohdat sisältävät perusteellisen ja laajan, mutta tiiviisti esitetyt yleisen naistutkimuksen suuntausten sekä erityisesti hallinnon naistutkimuksen (sisältäen mm. organisaatioiden feministisen tutkimusperinteen) tarkastelun. Yleisen naistutkimuksen ja hallinnon naistutkimuksen suuntausten ansiokas vertailu matriisin muodossa on tekijän oivallista ja osoittaa hänen tuntevan hyvin aiheita koskevan kansainvälisen kirjallisuuden ja teoreettisen keskustelun. Aihepiiriin hallintaa osoittaa myös kattava, tarkoituksenmukaiset ja ajankohittaiset lähteet sisältävä kirjallisuusluettelo. Lähdeviitteiden epätäsmällisestä käytöstä (lienee lipsahdus) yksi osoitus on se, että sivulla 53 naistutkimuksen ja hyvinvointivaltion suhdetta käsitteleviin töihin on luettu mm. Esping-Andersen (1990), vaikka kyseinen teos keskittyy hyvinvointivaltioon.

Alkuosan luvut osoittavat tekijän erinomaisen perehtyneisyyden paitsi naistutkimuksen teoreettiseen keskusteluun ja empiriseen tutkimukseen myös Suomen julkisen hallinnon reaali maailmaan, johon tutkimus on vahvasti ankkuroitu myös empirisessä osassa ja tulosten tulkinnoissa. Alkuosa tarjoaa erinomaisen oppimateriaalin hallinnon naistutkimuksen opintoihin, mikä on työn yksi merkittävä anti.

Tutkimuksen kysymyksenasettelu nojautuu naistutkimuksesta johdettuun oletukseen, että sukupuoli järjestää (organisoi) kaikkia yhteiskunnallisia suhteita. Siten se on myös organisaation rakenteiden ja toimintaprosessien keskeinen muokkaaja. Näiden lähtökohtien ohjaamana tekijä taustoittaa työnsä hyvin nais- ja osiltaan myös hallinnon tutkimusperinteisiin. Tämä näkökulma ohjaa myös tekijän valintoja läpi tutkimuksen, tutkimustehtävien ja -kysymysten esittelyä ja rajaamista sekä tulosten erittelyä raportointia otsakkeita myöten.

Metodologisen perustan tarkastelu on rajattu perustellusti omassa työssä käytettyihin menetelmiin. Omaelämäkerran tutkimusaineistojen keruun menetelmänä yleensä on kuvattu hyvin relevantteja lähteitä ansiokkaasti käyttäen. Oma tutkimusaineisto sekä sen hankinta ja analysointi on kuvattu myös selkeästi, johdonmukaisesti ja tiiviisti.

Omaelämäkerran kirjoittamispyyntö esitettiin 120 valtion ja kuntien hallinnossa toimivalle naiselle 1992. Heistä 30 kirjoitti sen. Tämä on ymmärrettävää tehtävän työläyden ja arkaluontoisuuden vuoksi. Kohderyhmä on kuitenkin riittävän suuri laadulliseen tutkimukseen. Omaelämäkertapyynnön mukana lähetetyillä ohjeilla tekijä pyrki varmistamaan kaikilta tietojen saannin saman rakenteen mukaan. Tästä huolimatta saadut omaelämäkerrat olivat laajuudeltaan hyvin erilaisia (vaihteluväli 2-30 sivua). Jopa 30 sivun laajuisten omaelämäkertojen aineistolähtöinen analysointi on vaatinut tutkijalta paljon aikaa ja työtä, mikä selittää osittain tutkimuksen hitaan etenemisen.

Omaelämäkerrat ovat julkisen hallinnon korkeissa asemissa toimivien eri ikäisten, erilaisen koulutuksen ja perhetaustan omaavien naisten tätä tutkimusta varten kirjoittamia. Tekijä arvioi kriittisesti elämäkerran kirjoituspyynnön saaneiden 120 ja elämäkertansa kirjoittaneiden 30 naisen eroja pohtien samalla aineistonsa valikoituneisuutta ja sen merkitystä tuloksille.

Hallinnon tutkimuksessa aineisto on ainutlaatuisen, mikä on yksi tytön suuri meriitti. Sen analyysi on tuottanut tekijälle kuitenkin suuria vaikeuksia, eikä hän ole täysin onnistunut tässä vaativassa ja vaikeassa tehtävässä. Aineiston analyysi on jäänyt melko kuvaavalle tasolle ja siitä ei ehkä ole saatu kaikkea irti. Koska aineisto ei ole kokonaisuudessaan nähtävissä, on vaikea sanoa, olisiko se tarjonnut mahdollisuuksia syvällisempiin ja/tai monipuolisempiin tuloksiin erilaisilla lähestymistavoilla analysoituna.

Tutkimuksen luotettavuuden tarkastelu jää mel-

ko yleiselle tasolle. Siinä olisi voinut soveltaa selkeämmin laadullisen tutkimuksen menetelmäkirjallisuudessa esitettyjä luotettavuuden arvioinnin kriteerejä.

“Olen tehnyt parhaani” on mielestäni yksi työn keskeinen tulos. Vaikka tekijä onkin sijoittanut sen aineistoa kuvaavaan lukuun, eikä tulos- ja pohdintasosiin. Tällä aineistolähtöisellä ajatuksella olisi voitu jäsentää punaisena lankana tulosten esittelyä sekä tulkintaa ja pohdintaa. Tekijä havainnollistaa tuloksia omaelämäkerroista poimituilla lainauksilla. Niiden käytön hän perustelee uskottavasti ja hlväksyttävästi. Lukujen loppuissa tulokset on tiivistetty erinomaisesti nostaten pääkohdat esille.

Tulokset ovat mielenkiintoisia, joskaan ne eivät sisällä kovin paljon yllättävää tai ennen tuntematonta suhteessa olemassa olevaan tietoon (mm. lapsuuden koti ja kasvuympäristö vaikuttavat työn koulutusvalintoihin sekä siten uran valintaan ja urala etenemiseen). Aineistosta olisi voinut nostaa uusia käsitteitä ja ulottuvuuksia sekä esitettyä enemmän eri ilmiöiden typologisoiteja. Tekijä on laatinut ansiokkaasti joitakin typologioita (moniulotteisia käsite- ja kuvausjärjestelmiä) esimerkiksi sivuilla 175-193 naistietoisuuden ja sen mukaan kuinka tutkittavat hyväksyvät miesten tavat toimia hallinnossa. Tämä ja muut pidemmälle analysoidut kohdat osoittavat tekijän oivalluskykyä ja luovuutta. Kokonaisuutena tulososasta ei selviä kuitenkaan kovin kattavasti ja syvällisesti se, millainen esille saatu naisten ääni tai äänet ovat.

Yhteiskunnassamme melko poikkeuksellisessa asemassa olevan 30 uranaisen omaelämäkerroista ei ole saatu irti kaikkea. Tulokset jäävät melko yleiselle ja periaatteelliselle tasolle: varsinkin niistä johdetut päätelmät jäävät ohuiksi. Vaikka tekijä osoittaa hallitsevansa aineiston syvällisemmän analyysin, joistakin syistä hän ei ole tulkinnut riittävän syvällisesti naisten moniäänisyyttä, eroja ja yhtäläisyyksiä. Lukija jää myös kysymään, olisiko miesten ottaminen vertailuryhmäksi syventänyt naisten aineistoista saatuja tuloksia. Tai olisiko keskittyminen vain valtiolla tai kunnissa toimiviin naisiin tuonut syvällisempiä tulkintoja.

Pohdintaosa on melko niukka. Siinä ei ole koottu päätuloksia, eikä verrattu niitä asetettuihin tavoitteisiin tai tutkimustehtäviin. Tuloksista ei ole myöskään pyritty esittämään teoriaa tai liitetty aikaisempaan tietoon. Niistä ei johdeta myöskään käytännön toimenpidesuosituksia. Tosin väittelijä ei ole asettanutkaan työlleen tällaista kehittämistehtävää. Hän esittää sen sijaan laajan ja kunnianhimoisen tutkimusohjelman, mikä jää valitettavasti yleiseksi.

Jatkotutkimusten tarpeiden ja teemojen tarkastelu voisi olla yksilöidympi.

Kirjoitustyyli ja kieli ovat tieteelliseen tekstiin sopivan asiallisia ja selkeitä. Työn viimeistely, ilmaiset ja oikeinkirjoitusjättävät toivomisen varaa. Tekstissä on valitettavaa sanojen toistoja sekä muita oikeinkirjoitus- ja jopa kielioppivirheitä. Lasken ne työn viimeistelyssä tulleen kiireen tiliin, sillä väitöskirjan ilmaisu on yleensä erinomaista.

HL Helena Karennon väitöskirjaksi tarkoittama tutkimus (“Olen tehnyt parhaani”. Tutkimus naisista valtion ja kuntien johtajina ja vaativissa asiantuntijatehtävissä.) täyttää sisällöltään, laajuudeltaan ja tasoltaan väitöskirjan vaatimukset. Tekijä osoittaa aiheensa ja sen tarkasteluun sopivien teoreettisten ja metodisten lähtökohtien hyvän tuntemuksen. Tutkimus on vaatinut tekijältään pitkäjänteistä ja määrätietoista työskentelyä, joka on tapahtunut muun työn ohella vapaa-aikana. Niinpä tutkimusprosessi on ollut melko pitkä (seitsemän ja puoli vuotta aineiston keruusta raportin valmistumiseen). Tutkimus sisältää eritasoista käsitteellistä analyysia ja erinomaisen katsauksen naistutkimuksen suuntauksiin, jotka on liitetty hyvin omiaan työhön.

Työn vahvuuksia ovat erinomainen perehtyneisyys naistutkimuksen sekä tutkimuksen kohteena olevaan reaali maailmaan, valtion ja kuntien hallintoon. Vahvuus on myös hallinnon tutkimuksessa ainutlaatuinen ja rikas aineisto. Työn heikkoudet ovat arvokkaan laadullisen aineiston analysoinnin puutteissa ja osittain myös aineiston hyväksikäyttämättömyydessä.

Sirkka Sinkkonen